

FROTAŻ, czyli jak kopiować napisy na nagrobkach żydowskich

Technika kopiowania napisów na nagrobkach zwana frotą jest na Zachodzie rozpowszechniona wśród badaczy genealogii rodzinnych, często też stosuje się ją podczas lekcji muzealnych. W Polsce nie jest jeszcze zbyt popularna, choć jest interesującą alternatywą do dokumentacji fotograficznej, a ponadto doskonałą zabawą!

Ten materiał nauczy Was, jak prawidłowo wykonać odrys macewy tak, aby jej nie uszkodzić i móc nacieszyć się wierną kopią oryginału, wykonaną własnymi rękami.

Jak to zrobić?

1. O ile to możliwe, uzyskajcie od opiekuna cmentarza, lub lokalnych władz, pozwolenie na przeprowadzenie zajęć na terenie cmentarza i wykonywanie odbitek macew techniką frotą – nie wszędzie może to być mile widziane, czy wskazane!
2. Upewnijcie się, czy wybrane przez Was macewy są w dobrym stanie i tkwią solidnie w ziemi (lub na niej leżą). NIGDY nie próbujcie wykonać odrysów macew, które się chwieją, kruszą lub rozpadają. Sfotografujcie je zamiast odrysowywać.
3. Oczyśćcie powierzchnię macewy z liści i zanieczyszczeń za pomocą miękkiego pędzelka, lub szczotki, uważając, żeby nie uszkodzić powierzchni. Jeśli na wierzchu macewy odwiedzający położyli kamyczki, nie zapomnijcie odłożyć ich później z powrotem na miejsce! Pamiętajcie też, aby posprzątać po sobie, kiedy już skończycie.
4. Przygotujcie arkusz białego papieru (wystarczy zwykły papier rysunkowy) lub kalki, w formacie zbliżonym do rozmiarów płyty nagrobnej. Oczywiście można też odrysowywać pojedyncze detale na mniejszych kartkach. Im cieńszy papier, tym dokładniejszy odrys, choć rośnie ryzyko uszkodzenia lub rozdarcia arkusza.
5. Przyłóżcie jak najdokładniej arkusz do macewy (najlepiej wychodzi to, gdy jedna osoba trzyma arkusz, a druga odrysowuje). Niektórzy zalecają przyklejenie papieru po bokach macewy papierową taśmą klejącą, jednak trzeba pamiętać, że w przypadku macew w gorszym stanie takie postępowanie może doprowadzić do uszkodzenia powierzchni.
6. Za pomocą miękkiego ołówka, węgla lub kredki świecowej ostrożnie i powoli pocierajcie powierzchnię kartki, w razie potrzeby regulując siłę nacisku w miarę, jak pojawia się rysunek. Można zacząć od krawędzi i powoli posuwać się ku środkowi, można poruszać się z góry na dół i odwrotnie. Praktyka czyni mistrzem – warto przed wyjściem na cmentarz poćwiczyć w szkole na nierównych powierzchniach, czy małych, płaskich przedmiotach w rodzaju monet, czy medali.
7. Silniejszy nacisk spowoduje, że rysunek stanie się ciemniejszy. Pamiętajcie jednak, żeby nie uszkodzić powierzchni macewy!
8. Kiedy rysunek będzie gotowy, ostrożnie zdejmijcie papier z powierzchni płyty. Możecie przyciąć krawędzie papieru, jeśli uznacie to za odpowiednie. Wasz frotaż jest gotowy!

Uczniowie z Nowego Żmigrodu wykonują kopie macew techniką frotżu

Wystawa frotżu w zespole szkół w Nowym Żmigrodzie

Marcin Bartosiewicz